

İLMİN VE ALİMİN FAZİLETİ*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi- ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân! Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve selem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ, ve külle muhdesin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ إِنَّ
اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ حَتَّى
النَّمْلَةَ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحُوتَ لِيُصَلُّونَ عَلَى
مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ

(ت . حسن صحيح، طب . عن أبي أمامة)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

RE. 323/1 (*Fadlû'l-âlimi ale'l-âbidi kefadlî alâ ednâküm; inna'llàhe ve melâiketehû, ve eh-le's-semâvâti ve'l-aradîne, hatte 'n- nemlete fî hucrihâ, ve hatte'l-hûte le-yusallûne alâ mu-allimi'n- nâse'l-hayr*) *Sadaka rasûlü'llâh fî mâ kâl, ev kemà kâl.*

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Efendimiz Hazretleri'nin ehâdis-i şerîfesini üstadımız Gümüşhaneli Ahmed Ziyâeddin Efendi Hazretleri'nin cem eylemiş olduğu *Râmûzü'l-Ehâdîs* isimli hadis mecmuasından nakletmeğe yine devam edeceğiz.

Hadis-i şeriflerin izahına geçmeden önce, evvelen ve hâssaten Peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin ruhu için, sonra sair enbiyâ ve mürselînin, bütün evliyâullahın ve hâssaten sâdât u meşâyihimizin, Peygamber Efendimiz'den günümüze kadar güzerân etmiş olan din büyüklerimizin;

Okuduğumuz eserin müellifi Gümüşhaneli Ahmed Ziyâeddin Efendi Hazretleri'nin, onun hocalarının ve talebelerinin; ve bu kitabın içindeki okuduğumuz hadis-i şeriflerin bize kadar gelmesinde emeği geçmiş olan ulemânın ve râvîlerin ayrı ayrı ruhları için;

Uzaktan yakından Peygamber SAS Efendimiz'e muhabbetinden ve ilme olan rağbetinden dolayı şu meclise teşrif etmiş olan siz kardeşlerimizin ahirete irtihal eylemiş cümleyakınlarının, ana baba ve akrabalarının ruhları için, bir *Fâtiha*, üç *İhlâs-ı Şerîf* okuyup ruhlarına hediye eyleyelim, ondan sonra izaha geçelim!

a. Alimin Fazileti

Bugün okuyacağımız hadis-i şeriflerin ilk beş tanesi ilim ile alâkalı. Birinci hadis-i şerifin meali şöyle:¹

فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ إِنَّ
اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ حَتَّى
النَّمْلَةَ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحُوتَ لِيُصَلُّونَ عَلَيَّ
مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ

(ت. حسن صحيح، طب. عن أبي أمامة)

RE. 323/1 (*Fadlû'l-àlimi ale'l-àbidi, kefadlî alâ ednâküm*) “Alim, yâni bilgin, bilgi sahibi, mâlûmat sahibi kişinin àbid, yâni ibadet ehli olan kimse üzerine üstünlüğü, fazileti, benim sizden en aşağısı üzerine olan üstünlüğüm gibidir.”

Söyleyen kim? Peygamber SAS Efendimiz. Yâni, alimin àbid üzerine üstünlüğü, Peygamber Efendimiz'in ashabının en aşağı mertebede olanına üstünlüğü ne kadarsa, onun gibi... Nerede Peygamber Efendimiz, nerede ashabının derece itibariyle en geride kalanı, en aşağısı?

¹ Tirmizî, *Sünen*, c.V , s.50, no:2685; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V III, s.233, no:7911-7912; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.100, no:289; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXIII, s.116, no:7997; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.98, no:1243; İbn-i Hacer, *Ravdatü'l-Muhaddisîn*, c.V III, s.269, no:3440; Ebû Ümâme RA'dan.

Hâris, *Müsned*, c.I, s.55, no:38; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.256, no:28749; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.821, no:1828; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XIV , s.442, no:14687.

O ikisi arasındaki fark ne kadar yüksek ise, ne kadar büyük ise, ne kadar derin ise, alim ile âbid arasındaki fark da o kadar yüksektir, o kadar derindir, o kadar uzaktır. Alim, âbid üzerine o kadar üstündür.

Bu hadis-i şerif bize ömrümüzde ışık tutmalı, rehber olmalı! Yalnız, burada izah edilecek bir iki husus var: Alim, bilen insan, bilgin; âbid, ibadet eden kimse... Alim daha üstün ama, nasıl alim daha üstün?

“—Ben trigonometriyi iyi biliyorum, fiziği iyi biliyorum, kimyayı çok iyi biliyorum; dünya üzerinde bir taneyim, bu sahad a benim elime su dökcek insan yok. Fizik deyince ilk önce ben hatıra gelirim. Biyoloji deyince ilk önce hatıra ben gelirim. Araştırmalarım var, ilmî eserlerim var, Amerika’dan teklif mektubu yağıyor, Avrupa’dan teklif mektubu yağıyor, herkes beni çağırıyor...”

Alim bu mu? Hayır! İlk önce iman sahibi olacak insan. Yâni, Allah’a iman etmedikten sonra ne kadar uğraşırsa uğraşsın... İlk önce imanın kapısından bir girecek. Bir derece alabilmesi için ednâ şart, asgarî şart, ilk önce iman ehli olması insanın.

Peki, o alim ne olacak, yâni kıymetsiz mi o ilim? Hayır! Bütün ilimler kıymetli ama, o ilmin o alime ahirette bir faydası yok. Yâni, o fizikçiliğiyle ahirette cehennemden kurtulamayacak. Biyoloji uzmanı olmasıyla cehennemden kurtulamayacak. Kimyada bir tane olmasıyla cehennemden kurtulamayacak. Nasıl oluyor bu iş?

Allah-u Teâlâ Hazretleri öyle buyuruyor Kur'an-ı Kerim'inde:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ
لِمَنْ يَشَاءُ

(النساء: ٤٨)

(*Inna'llàhe lâ yağfiru en yüşreke bihî ve yağfiru mâ dûne zâlike li-men yeşâ'*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri kendisine şirk koşulmasını asla affetmez. Onun dışındaki başka günahları, dilediği kulu için afv u mağfiret eder.” (Nisâ, 4/48)

Eğer o adamın aklı var idiyse, kâinâtı yaratana bulsaydı. Eğer aklı varsa, alim ise kâinâtın hâlikını görsün! Cümle zerrât-ı cihân bas bas bağırıyor:

“—Allah-u Teâlâ Hazretleri var, bizim bir yaradanımız var, bizim hâlikımız var!” diye.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin isbatına bir zerre bile kâfî, bir yaprak bile kâfî, bir atomun yapısı bile kâfî, bir yağmurun yağması bile kâfî iken, ne biçim aklın var ki senin... Demek ki, atın iki tarafına şöyle etrafı görmesin diye at gözlüğü taktıkları gibi, iki tarafına bir şey takmışlar, sen etrafını görememişsin, sadece kimyayı görmüştün. Beygirden farkın yok ki... Bak o tarafı kaldırırsan, etrafı göreceksin.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığını birliğini anlayamadıktan sonra, o adamın da belli bir noktada bilgisi var. Tımarhaneyi ziyaret edin! Öyle dâhî deliler vardır ki iki saat, üç saat sizi hayran bırakır bilgisine. Öyle şeyler

söyler ki, bakarsınız Matematik'ten, Fizik'ten, Kimya'dan... Üç saat sonra zihni yorulmağa başladı mı başlar zırvalamağa. Üç saat belli bir sahada rahat rahat konuşur. Belli bir sahada birazcık bir insanın malumat sahibi olması mühim değil. Mühim olan, işin esrarına, künhüne vakıf olması...

Varlığın bilmeğe ne hâcet kürre-i âlem ile;

Yeter isbâtına, halk eylediği bir zerre bile²

Bir atomun yapısına bak, onun nasıl işlediğine, nasıl te şekkül ettiğine, onu anlarsın. Onu anlayamadıktan sonra demek ki hakikaten alim değil.

“—E hakiki alimler isbat ediyorlar mı, itiraf ediyorlar mı?”

Tabii, Einstein meselâ, bugün en parlak isim olarak herkesin hemen hatırına gelen, relativiteyi, izafet teorisini ortaya atmış olan büyük alim diye, yahudi asıllı olduğu için biraz da propagandayla büyütüyorlar. Büyük alim diye hemen ilk hatıra kim gelir? Atom alimi Einstein gelir. Einstein'e soruyorlar:

“—Hem kâinâtı inceliyorsun, yıldızları, ayları, gökleri... Hem de atomu inceliyorsun. Bir de yeni nazariyeler ortaya atmışsın, herkes seni alkışlıyor. Allah hakkında ne dersin, var mı acaba, inanıyor musun?”

² İbrahim Şinasî (1826-1871), *Münâcat*.

Diyor ki:

“—Kâinâtı incelediğimiz zaman en küçük zerreden, en büyük alemlere kadar, yıldızlara, şeylere kadar bir matematik intizam var. Yâni, rakamlarla tesbit edilen, aksamayan bir intizam var. Eğer bu nizamın kurucusuna inanmaksa bizim maksadımız, ben bu inançlıların en başında geliyorum. Madem nizam var, o halde o nizamı kuran var.” diyor.

Bizi Libya’ya çağırdılar Kur’an-ı Kerim yarışması var diye, gittik. Orada bir memleketin baş müftüsüyle de görüştük. Baş müftü dedi ki:

“—Beni Moskova’ya çağırdılar, gittim.” dedi.

Moskova’da konuşma açılmış, komünist partisinin en yükseklerinden bir tanesi ile konuşmada demiş ki:

“—Şu bina ustasız olur mu? Olmaz. Şu saat ustasız olur mu? Olmaz. Şu bahçeler, bulvarlar, şehir... tesadüfen olması mümkün olur mu? Olmaz. O halde kâinât da bu intizamla yaratıcısız olmaz. Bu kâinâtın sahibi var.” demiş.

Adam susmuş kalmış. Komünist partisinin yüksek mevkisinde bulunan adam susmuş kalmış.

Neyse aradan aylar geçmiş, o müftünün memleketinden birisi gene bir iş için Moskova’ya gitmiş. O ikinci giden adama, müftü efendinin daha önceki gidişinde görüşmüş olan adam demiş ki:

“—Müftü efendi nasıl?”

“—Eh, iyi, sıhhatli...”

“—Ona selâm söyle, ben mü’minim.” demiş.
“Ben imana geldim, ona selâm söyle.” demiş.

Aklı varsa insanın, anlar. Gözüne batacak kadar böyle deliller çokken, bu kadar çok delillerin karşısında hâlâ inat ediyorsa... Yâni, keçi desek, keçilere hakaret olur. Başka hayvanlara benzetsek, onlara hakaret olur. Çünkü her şey itiraf ediyor, her şey isbatına yeter.

Onun için, hakikî alim, bir kere ilk önce iman edecek, insaf ehli olacak. Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni bilmek; asıl hüner o... Asıl büyük hüner o... Bir insan Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni bildi de, ehl-i insaf oldu mu; iman ehli, insaf ehli, vicdan ehli bir kimse oldu mu; hah, ondan sonra, öğrendiği her bilgi bir değer kazanıyor.

O zaman tamam. O zaman, alim olan insanın değerine paha biçilmez. İman ehli olduktan sonra, Allah’a boyun büktükten sonra, Allah’a mutî olduktan sonra, Kur’an’ı kabul ettikten sonra, Rasûlüllah’a tâbî olduktan sonra, tamam. Bu alimin değerine paha biçilmez.

Âbid, şahsen çalışıyor, kendisinin mânevî mertebesini yükseltici işler yapıyor. Berikisi, ilme meşgul olduğu için hem meçhulleri çözüyor, hem de öğrendiğini başkasına naklediyor.

Bugün, biz neden geri kaldık? Biz bugün Osmanlıları tarih kitaplarından okuyoruz, dedelerimiz Viyana’ya kadar gitmiş, göğsümüz kabarıyor, Akdeniz bir Türk gölüymüş, göğsümüz kapanıyor, Fas’a kadar bizimmiş. İtalya’nın çizmesinin uç tarafında Otranto kalesini bile almışız, göğsümüz kabarıyor.

Pekiyi Şimdi Şu anda nasılız? Şu anda periŐan bir durumdayız. Őarkı bıraktık, garb'a yöneldik, batılı olacağız dedik. Batı'ya bir türlü beğendiremedik kendimizi. Hepsi hasım, hepsi düşman.

Norveç bir taraftan itiraz eder, Fransa bir taraftan itiraz eder, ötekisi bilmem... Hem de incir çekirdeğini dolduran bir Şey yok ortada. Biz etraflarında böyle yüzsüz insanlar gibi dolaŐıyoruz, boyun bkyoruz, yalvarıyoruz, yakarıyoruz:

“—Aman biz sizdeniz, biz sizi seviyoruz. Siz bizi astınız, kestiniz, her türlü hileyi yaptınız, aldattınız... Biz gene sizi seviyoruz.” diyoruz.

O da boyna bizi itiyor, elinin tersiyle:

“—Ben seninle dost değilim, istemiyorum!” diye.

O hale düŐtük Şimdi, böyle bir periŐan duruma düŐtük.

Neden düŐtük? Bunun için ciltlerle kitap yazılmıŐ. Birçok alimler bu meselede zihnini yormuŐlar. Hulâsasını söyleyelim:

İlimden ayrı düŐtüđümüz için. İlimden ayrı düŐtük, ilmî cevveliyemiz, hayâtimiz, faaliyetimiz zayıfladı, onlardan geride kaldık.

Halbuki, herhangi bir sahada, bir ilmî mesai sahasında hiç bir müslüman meşgul olmazsa, bütün müslümanlar niye o sahayla meşgul olmadın diye mesuliyet altında kalır.

İlim farz-ı kifâyedir. Meselâ, müslümanlardan hiç birisi atom bombası yapmak ilmiyle meşgul olmuyor. Hepimiz mes'ulz. Şu caminin içindeki

şahıslar dahil, ben dahil bütün Türkiye 'deki, bütün dünya üzerindeki müslümanların hepsi mes'ul. Neden? Bir sahayı tamamen boş bıraktılar. Boş bırakmak yok.

Ama birkaç kişi meşgul olur da o sahada müslümanların yapmaları gereken faaliyeti gösterirse ötekilerin üzerind en ve bal kalkar, omuzlarından ağırlık kalkar. Herkesin çalışması lazımdı.

Atom üzerine çalışmadık, iktisat üzerine çalışmadık, askerî tedbirler üzerine çalışmadık. Cemaaatimizi, cemiyetimizi koruyacak, kollayacak düşmanın fitnesinden, fesadından, be şinci kol faaliyetlerinden, içerdeki yıkıcı çalışmalardan, kurduğu gizli cemiyetlerden, bize arkadan sapladığı hançerlerden haberdar olmadık. Bunların hepsi ilim meselesiydi, ilmî çalışma meselesiydi, gayret meselesiydi, delilleri ortaya koyup da araştırma meselesiydi. Hiç bu gibi çalışmalar yapmadık, ilmi bir tarafa bıraktık, ondan mağlup olduk.

Yoksa, bizim elimize hiç kimse su dahi dökemezdi. Bizi kimse yıkamazdı. Zaten de uğraşıyorlar, hâlâ yıkamadılar. Yıktılar mı Osmanlıları? Yıkamadılar. Yıksalardı, Türkiye de olmazdı. Daha yıkamadılar. Ama yıkmak için uğraşıyor. Yâni eline fırsat geçse, imkan bulsa, onu yapacak ama, fırsatını kollayıp duruyor. Hâlâ yıkamadı. Ne kadar sağlammış ki bünyesi, hâlâ yıkamadı.

Ama işte biz bu duruma, düşmanımızın faaliyetini takip etmediğimiz için, iktisadi gelişmesini takip etmediğimiz için, coğrafî keşiflerini takip

etmediğimiz için, ilmî araştırmalarını takip etmediğimiz için, matematikteki gelişmelerini takip etmediğimiz için, biz geride kaldık. Onlar ileriye geçti.

Eskiden teknik bakımından, teknolojik bakımdan onlar bize muhtaç idi. Ortaçağ'da bize geliyorlardı, bizden öğreniyorlardı. Bizden istifa ettiler, ilerlettiler, onlar ileriye geçtiler. Biz müslümanlar arasında iş birliğini sağlayamadık.

Artur Krober (Arthur Kroeber) diye bir büyük milletlerin, medeniyetlerin gelişmesini inceleyen alim var, diyor ki:

“—Avrupa'da ilmin ilerlemesi, medeniyetin gelişmesi tek bir milletin üzerinde olmamıştır. Nöbeti devralmışlardır, yorulan ötekisine devretmiştir, müşterek mesai sonunda olmuştur. Tarihlerini veriyor. Şu tarihten şu tarihe kadar Fransa parlamıştır, o tarihten öteki tarihe kadar İngiltere parlamıştır, şuradan şuraya kadar Almanya parlamıştır. Hepsi birbirleriyle birleştiği için ve Hristiyanlık gibi bir müşterek güç onları bir araya getirdiği için müşterek bir medeniyeti ortaya koyabilmişlerdir.

Biz en son devirlere kadar... Mısır bile düşmanlık yapmış bize . Tâ gelmiş Kütahya'ya kadar asker sürmüş Kavalalı Mehmed Ali Paşa'lar, bilmem neler... Osmanlılarla çarpışmış. Osmanlı bir taraftan Balkanlar'da çarpışırken, Mısır'daki gelmiş bizimle çarpışmış, İran'daki çarpışmış, başka taraftaki çarpışmış. Yemen'deki, bilmem neredeki kabileler isyan etmiş.

Biz bu birliği sağlayacak tedbirleri alamamışız. Müslümanları bir araya getirip, kendi elimizdeki imkânları harekete getirmesini bilememişiz. İlim işi yâni. Böyle kolay olacak iş değil. Bunların hepsi oturup, enstitüler kurulup, çalışılarak elde edilecek neticeler. Öyle tek tük insanların, derme çatma bilgileriyle halledilecek şey değil.

Almanya ne zaman kurtulmuştur, Fransa ne zaman kurtulmuştur, nasıl yükselmiştir? İlimler akademisini kurduğu zaman kurtulmuş. Almanya bir ilimler akademisini kurmuş, büyük tahsisatlar ayırmış, ilmî araştırmalara büyük tahsisatlar ayırmış. Ondan sonra iş gelişmeğe başlamış. İngiltere öyle, Fransa öyle...

İlimsiz hiç bir şeyi yapmak mümkün değil. İbadette bile, ilimden koptuğunuz zaman yanılmalar başlar. İbadette bile şaşırmağa başlarsınız. Onun için, din de, dünya da, ahiret de , her şey ilimle halledilir. Onun için alimin kadri, âbidin kadrinden üstün... Birisi kendine çalışıyor, birisi bütün insanlığa faydalı olacak faaliyet sahasında çalışıyor.

Ondan sonra, bu fazileti belirtmek için Peygamber Efendimiz hadis-i şerifin devamında buyuruyor ki:

(Inna'llàhe) “Muhakkak ki Allah-u Teâlâ Hazretleri, *(ve melâiketehû)* ve onun bütün melekleri *(ve ehle's-semâvâti ve'l- aradîn)* semaların ve yerlerin bütün ahali...” Kim onlar? Bilmiyoruz ki. Melekler var, meleklerden başka bildiğimiz, bilmediğimiz bir sürü varlıklar var. Kâinâtın biz ne kadarına sahibiz, ne kadarını biliyoruz? Bilemiyoruz. “Bütün melekler, bütün

sema ve yer ahalisi, insanların gayrisi olan Allah'ın çeşitli yaratıkları, (*hatte'n-nemlete fî hucrihâ*) deliğindeki karıncalar, (*ve hatte'l-hûte*) denizdeki balıklar bile, (*leyusallûne alâ muallimi'n- nâse'l-hayr*) insanlara hayrı öğreten kimseye istiğfâr eder, dua eder, salât ü selâm eder.”

Demek ki Allah-u Teâlâ Hazretleri, melekleri, yer ve gök ehli olan bütün varlıklar, yerdeki karıncalar, sudaki balıklar bile alim için... Alimin burada bir açıklaması da oluyor. Bakın dikkat edilirse, (*leyusallûne alâ muallimi'n-nâse'l-hayr*) “İnsanlara hayrı öğreten kimseye salât ü selâm eder, istiğfâr eder, hayır dua eder, hayır temennî eder.” diyor.

Demek ki, mühim olan insanları hayra sevk etmek, insanlara hayrı öğretmek, insanlara hayrı ulaştırmak... Başka bir hadis-i şerifi hatırlatıyor bu söz bize, bu ifade.

Peygamber ASS Efendimiz'in yine hadis-i şerifinde buyurmuş ki:³

خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمُ لِلنَّاسِ

(طس. والقضاعي، كر. عن جابر)

² Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V I, s.58, no:5787; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.108, no:129 ve c.II, s.223, no:1234; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.79, no:630; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.V III, s.404; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV , s.177, no:6549; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.240, no:679, 772; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.234, no:1254 ve s.1695, no:2698; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.110, no:24435.

(*Hayru'n-nâs, enfauhüm li'n-nâs*) “İnsanların en hayırlısı, insanlara faydası en çok dokunandır.” Veyahut:⁴

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسِ

(*Hayru'n-nâs, men yenfeu'n-nâs*) “İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır.” Kendisi için yaşayan değil.

Âbid, kendisi için yaşıyor. Kendisi için ibadet ediyor, kendisi için zikrediyor, kendisi için tesbih çekiyor, zamanını öyle değerlendiriyor. Derece alır, almaz değil. Çünkü, dikkat edilirse, onu sahabeye benzetmiş Peygamber Efendimiz. “Benim ashabımdan en aşağı derecede olan...” diyor. Kâfire benzetmiyor, müşrike benzetmiyor gene. Sahabeye benzetiyor. Yâni, gene ibadet ehli kimse de sahabe gibidir ama; alim, insanlara hayır öğreten kimse peygamber gibidir.

Onun için, insanlara hayrı öğreteceğiz, hakkı öğreteceğiz, doğruyu öğreteceğiz, insanlara hayrı götürmeğe çalışacağız. Asıl ilmin değeri de oradan çıkıyor ortaya... Alimin değeri, başkasına hayır ulaştırmasından... İnsan kendi başına kaldığı zaman, bu olmuyor. Başkasına hayrı öğrettiği zaman oluyor.

⁴ *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV I, s.171, no:44154; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.234, no:1254;

Câmiu'l-Ehâdîs, c.XXXIV , s.430, no:37640.

O halde bundan bize ne ders çıkar? Elimizden geldiği kadar ilme yöneleceğiz. Kütüphanelerimize aldığımız o güzel, yaldızlı, pırıltılı kaplı kitapları okuyacağız. İyi kitabı soracağız. Kaliteli kitabı kütüphanemize alacağız. Hocalara soracağız:

“—Hangi kitabı alayım, hangisini okuyayım?” diye.

Aldığımız kitaba da vakit ayırıp okuyacağız. Öğrendiğimizi de başkasına öğreteceğiz. Çünkü, insanlara hayrı öğreten alim vasfına sahip olacağız.

“—E ben kime öğretebilirim?”

Sen kendi çoluk çocuğuna öğretebilirsin. Sen karına öğretebilirsin. Sen köyündeki, kentindeki, yakınındaki komşularına, akrabana öğretebilirsin. Onun için, sen de bu vasfa dahil olabilirsin. İstemez mi insan, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kendisine salât ü selâm etmesini? Meleklerin salât ü selâm etmesini; semâ ve yerdeki bildiğimiz bilmediğimiz varlıkların el birliği ile, ağız birliği ile, karıncalar, balıklar dahil salât ü selâm etmesini istemez mi insan? O halde ilme yöneleceğiz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize zihnî bir açıklık, bir ze kâ, bir hakkı hak olarak görüp tâbî olma kabiliyeti ihsân eylesin... Şu taklit denilen şeyden, mukallitlikten yâni, taklitçilikten bizi kurtarsın... İşin künhüne vâkıf olup da yaptığı işi bilerek yapan, hayatı şuurlu bir tanzim içinde, hayatının istikametini, çizgisini bir plan dairesinde sevk eden, yöneten şuurlu kimselerden eylesin Allah cümlemizi...

Bu kadar izahatla iktifâ edip, ikinci hadis-i şerife geçiyoruz:

b. İlmin Fazileti

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

فَضْلُ الْعِلْمِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ فَضْلِ الْعِبَادَةِ وَخَيْرُ
دِينِكُمُ الْوَرَعُ

(الحكيم، وسمويه، و الشاشي، ك. ض. عن مصعب بن سعد عن أبيه)

RE. 323/2 (*Fadlü'l-ilmi ehabbü ileyye min fadli'l-ibâdeti, ve hayru dîniküm el-verau*)

Peygamber SAS Efendimiz bu ikinci hadis-i şerifinde buyuruyor ki:

(*Fadlü'l-ilmi ehabbü ileyye min fadli'l-ibâdeti*)
“İlmin üstünlüğü, fazileti, bana ibadetin faziletinden daha sevimli gelir. ” diyor.

⁵ Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.170, no:314; Dâra Kutnî, *İlel*, c.IV , s.318, no:591; Ziyâü'l-Makdîsî, *el-Ehâdîsü'l-Muhtâre*, c.II, s.35, no:1068; Beyhakî, *Zühdü'l- Kebîr*, c.II, s.337, no:831; Ebü'ş-Şeyh, *Tabakâtü'l-Muhaddisîn*, c.III, s.127, no:782; Sa'd ibn-i Ebî V akkas RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.264, no:1703; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.212; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.452, no:2969; Huzeyfe RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V II, s.232, no:35600; İbn-i Sa'd, *Tabakât*, c.V II, s.142; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXV III, s.70, no:6001; Ahmed ibn-i Hanbel, *el- Esâmî*, c.I, s.138, no:433; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LV III, s.306; Mutarrif Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.276, no:28799; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.820, no:1827; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.444, no:14690.

Şimdi bu ifadelerdeki inceliklerden birkaç söz söylememiz gerekiyor. Hem fazlü'l-ilm diyor, hem fazlü'l-ibâdet diyor. Demek ki, her ikisinin de fazileti var. “İlmin de fazileti var, ibadetin de fazileti var. İkisi de faziletli bir faaliyet şekli. Fakat ilim bana daha sevimlidir.” diyor Peygamber Efendimiz. “İlmin fazileti, ibadetin faziletinden bana daha sevimlidir.” diyor. Yâni, “Ben onu elde etmeğe daha çok gayret ederim!” demiş oluyor.

Burada, bir yanlış anlamamanın da kapısı kapatılmış oluyor. Yâni, “İlme gayret edelim, ibadet etmeyelim!” gibi bir yanlış düşünceye mahal yok. O da önemli, o da önemli... Fakat mühim olan, ilmin ötekisinden mertebe bakımından daha üstün olması.

Hadis-i şerifin ikinci tarafı:

(*Ve hayru dînüküm el-vera'*) “Dininizin en hayırlı olanı, insanın dindarlığının çeşitli görünüşleri, şekilleri vardır. En hayırlı dindarlık hangisidir? (*El-verau*) Vera'dır.”

Vera' nedir? O zaman *vera'* kelimesini izah etmek lâzım! Çünkü “*Vera'* en güzel dindarlık.” diyor Peygamber SAS Efendimiz. *Vera'*, şüpheli şeylerden dahi çekinip sakınıp en garantili tarzda hareket etme zihniyetidir İslâm'da.

Şimdi bizim dinimizde, gerek Kur'an-ı Kerim'in içinde, gerek hadis-i şeriflerde, gerek ahkâm-ı şer'iyede helâl olan şeyler bellidir, haram olan şeyler de bellidir. Bunlarda tereddüt yok.

Şimdi gerçi hepsine bir tereddüt sokmağa başladılar. Yâni, düşman o kadar ustaca çalışıyor ki... Bütün farzların hepsini şöyle bir sıralayın... Otuz iki farz, elli dört farz neyse... Sıralayın, her birine bir şüphe... Yâni, adamlar böyle sanki toplarını nişan alıp hazırlamışlar, her farzı bombardımana tutuyor gibi... Her farz hakkında, müslümanın zihninde bir tereddüt uyandıracak bir faaliyet var cemiyetimizde. Gözünüzü açın, ikaz ediyorum ki, her farza bir hücum var. Her farz hususundaki sağlam inancımızı sarsacak bir ters propaganda vardır. Onun için gözünüzü açın!

Hadis-i şerifte bildiriliyor ki:⁶

⁶ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.28, no:52; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1219, no:1599; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.III, s.243, no:3329, 3330; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.511, no:1205; Neseî, *Sünen*, c.V II, s.241, no:4453; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1318, no:3984; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.270, no:18398; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.319, no:2531; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.IV, s.448, no:22003; Beyhakî, *Sünenü'l- Kübrâ*, c.V, s.264, no:10180; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.336; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.293, no:511; Nu'mân ibn-i Beşîr RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.773, no:7291; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.146, no:1167.

الْحَلَالُ بَيْنٌ وَالْحَرَامُ بَيْنٌ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ
 لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الْمُشْتَبِهَاتِ
 اسْتَبْرَأَ لِعَرْضِهِ وَدِينِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الْمُشْتَبِهَاتِ
 وَقَعَ فِي الْحَرَامِ كَرَاعٍ يَرْعَى حَوْلَ الْجَمَى يُوشِكُ
 أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلَكٍ جِمَى أَلَا وَإِنَّ جِمَى
 اللَّهِ تَعَالَى فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ
 مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ
 فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

(حم. خ. م. د. ت. ن. ه. عن الشعبي عن النعمان بن بشير)

RE.204/6 (*El-halâlü beyyinün, ve'l-harâmü beyyinün*) [Helâl bellidir, haram da bellidir. (*Ve beynehümâ umûrün müştebihâtün*) Bu ikisi arasında şüpheli şeyler vardır ki, (*lâ ya'lemühâ kesîrun mine'n-nâs*) insanların çoğu bunları bilmez.

(*Femeni'tteka'l-müştebihâti*) Kim şüpheli şeylerden sakınırsa, (*istebree li-ırdihî ve dînihî*) ırzını ve dinini korumuş olur. (*Ve men vekaa fi'l-müştebihâti*) Kim şüpheli şeylere dalarsa, (*vekaa fi'l- harâm*) zamanla harama düşer. (*Kerâin yer'à havle'l-himâ*) Tıpkı, yasaklanmış olan bir arazinin kenarında sürüsünü otlatan bir çoban gibidir ki, (*yûşikü en yüvâikahû*) sürüsü her zaman o araziye dalabilir.

(*Elâ ve inne li-küllî melikin himâ*) Agâh olun, haberiniz olsun ki, her hükümdarın girilmesi yasak bir arazisi vardır. (*Elâ ve innehima'llâhi teâlâ fî ardihî mehârimühû*) Gözünüzü açın, Allah-u Teâlâ'nın da yeryüzündeki yasak arazisi, haram kıldığı şeylerdir.

(*Elâ ve inne fi'l-cesedi mudgaten*) Uyanık olun, haberiniz olsun ki, bedende bir lokmacık bir et parçası vardır. (*İzâ salehat saleha'l-cesedü küllühû*) Eğer o iyi olursa, bütün vücut iyi olur. (*Ve izâ fesedet fesede'l-cesedü küllühû*) Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. (*Elâ ve hiye'l-kalbü*) Dikkat edin, işte o kalptir!]

Haram belli, helâl belli... İkisinin arasında tereddüt edilebilecek noktalar, şüpheli şeyler vardır. Bunlar halkın avam tabakasına tereddütler ilkâ edebilir. Onları çözmek, onlar için müşkil gelir. Ama ulema bilir.

(*Lâ ya'lemühâ kesîrun mine'n-nâs*) “İnsanların çoğu onu bilmez.” diyor Peygamber Efendimiz. Demek ki, az bir uyanık zümre bilebilir. İşte kim böyle şüpheli şeylerden sakınırsa, o zaman dinini kurtarmış olur. Şüpheliye ayak basmazsa, şüpheliden uzak durursa, bu titizliği gösterirse, işte buna *vera'* deniliyor.

Vera' sahibi bir insanın elde ettiği şeyleri, bir hadis-i şerifle hatırlatayım size. Daha önceki haftalar geçmişti:⁷

⁷ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V I, s.255, no:8061; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.265, no:3234; Ebû Nuaym, *Ahbâr-ı İsfahan*, c.III, s.189, no:764; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.770, no:7282; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.145, no:12780.

RE. 291/8 (*Rek'atâni min racûlin veriin*)
“Vera’ sahibi bir insanın kıldığı iki rekât namaz,
(*efdalü*) daha faziletlidir, daha üstündür; (*min elfi rek'atin min muhallitin*) karışık işler yapan
bir adamın bin rekâtından daha hayırlıdır.”

İnsan vera’ sahibi oldu mu, titiz bir müslüman
oldu mu, şüpheliden kaçan bir müslüman oldu
mu, bir rekât namaz kılar, ötekinin bin rekâtına
bedel olur.

Onun için, bu din bir eğlence değildir. Bu
hayat insanın eline bir defa geçen bir fırsattır.
Müteaddit defalar geçmeyecek. Ahirete
gittikten sonra pek çok insan feryâd ü figân
edecek. Cehenneme düşen pek çok insan feryâd
ü figân edecek:

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ

(المؤمنون: ١٠٧)

(*Rabbenâ ahricnâ minhâ fein udnâ v feinnâ
zâlimûn*) “Yâ Rabbi, sen bizi bu cehennemden
çıkar! Yâ Rabbi, sen bizi bu dünyaya bir daha
gönder. Eğer biz gene bu kötü şeyleri yaparsak,
o zaman ne yaparsan yap bize.” (Mü’minûn,
23/107) gibi, yalvarıp yakarmalar olacak ama,
bitti.

Hatta ecel vakti geldiği zaman da, bazıları
yalvaracak:

“—Aman yâ Rabbi, biraz daha mühlet ver. Biraz
daha yaşarsam, şimdiye kadar yaşadığımdan
farklı bir hayat tarzı tutturacağım, senin
istediğin gibi yaşayacağım...” diye ama;

فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا

يَسْتَقْدِمُونَ

(الأعراف: ٢٤)

(*Feizâ câe ecelühüm lâ yesta'hirûne sâaten ve lâ yestakdimûn*) “Ecelleri geldiği zaman, ne bir an tehire uğrar, ne bir an öne gelir.” (A’raf, 7/34) Neyse o vakit, o vakitte insan emaneti teslim edecek, gidecek.

Onun için, madem bu hakikat bize, o hal başımıza gelmeden önce bildirilmiş, şimdiden gözümüzü açalım! İşte geleceğini Kur’an-ı Kerim bize bildiriyor.

O zamanı beklemenin ne lüzumu var? O zaman olmuş bil, ölmeden ölmüş bil kendini, ona göre şimdiden tedbirini al! Şu anda ölmüş bil, bir hesaba çek kendini bakalım! Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin rızasına uygun mu hareket ettin, yoksa bu dünya seni de mi aldattı?

Bu dünyanın süsü, zîneti, parası, pulu, ticareti, karısı, kızı, âlâyişi, debdebesi, saltanatı seni de aldattı mı? Hesabını herkes kendisi bilir. Hiç kimseye şey yapmağa lüzum yok. Herkes kendisinin hesabını yapsın, ondan sonra ayağını denk alsın!

Onun için, bize büyüklerimiz diyorlar ki:

“—Her gün biraz ölümü düşünün, ölümden sonra başınıza neler geleceğini düşünün, kabri düşünün, kabirden sonra insanların mahşer yerinde toplanacağını düşünün, hesabı kitabı düşünün...”

Akıllı insan, hikmet sahibi insan, hadiseler olmadan önce tedbirini alır. En üstün insan budur. Olmadan evvel tedbir alıp menfî durumları önlemek ve kendisini zararlardan kurtarmak. Akıllı insanın işi budur.

Normal akıllı bir insan, hadise başına geldiği zaman sıyrılmasını becerir. Üstün akıllı insan, olmadan önce tedbir alır. Aptal insan da, hadise başına geldiği halde, hâlâ aptallığında ısrar eder durur. Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi zekî eylesin...

Dindar olmak için zekî olmak lâzım! Dindarlık, gerçek dindarlık akıl işidir, oyuncak değildir yâni. Cennetin kazanılması kolay değildir. Cenneti kazanmak, zannetmeyin ki milyonları kazanmaktan daha kolaydır.. Milyonlar için ömrümüzü harcıyoruz. Biraz beğenilen bir iş sahibi olalım diye, ömrün yarısını harcıyoruz. Bakıyorsun otuz yaşında, hâlâ tahsille uğraşıyor... Neden? Efendim, adam olayım diye...

Dünyanın bir basit mesleği için bu kadar vakit harcarsa insan, ahiret değmez mi? O cennet, o cemâlullah, o Allah'ın rızası için; o cehennemden kurtulmak için, değmez mi? Cehenneme atılacak insanlar, ellerinde ne varsa, dünya kadar malları olsa onları verip, kendilerinin fidyesi olarak onları verip de kurtulmağa çalışacaklar ama, fayda yok... O zaman vereceklerinin hiç faydası olmayacak.

Bunu bize ayet-i kerimeler haber veriyor. İlim meselesi işte. Okumayanlar bilmez. Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize uyanıklık ihsân eylesin diyoruz. Öbür hadis-i şerife geçiyoruz.

c. Alimin Başkalarına Üstünlüğü

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁸

فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى غَيْرِهِ كَفَضْلِ النَّبِيِّ عَلَى أُمَّتِهِ

(خط. عن أنس)

RE. 323/3 (*Fadlü'l-àlimi alâ gayrihî, kefadli'n-nebiyyi alâ ümmetihî*) “Alimin başkalarına üstünlüğü, peygamberin ümmetine üstünlüğü gibidir.”

Bu da yukarıdaki mânâyı teyid ediyor. Bu hadis-i şerifle r he p muhtelif şahıslardan böyle rivâyet edilmiş. Hocamızın da bunların böyle dördünü, beşini peş peşe almasının sebebi nedir? “Bu hususta hiç tereddüt etmeyin, bütün gayretinizi buraya toplayın!” demek bu. Yâni, fiilen bize onu işaret etmek için.

⁸ Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V III, s.106, no:4223; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.276, no:28798; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.821, no:1828;

İbnü'l-Cevzî, *İlel*, c.I, s.78, no:80; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.443, no:14689.

d Alimin Abide Üstünlüğü

Diğer bir hadis-i şerif:⁹

فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ
عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ

(حل. عن معاذ)

RE. 323/4 (*Fadlü'l-àlimi ale'l-àbidi, kefadli'l-kameri leylete'l- bedri alâ sâiri'l-kevâkib*)
“Alimin ibadet ettiği kimse üzerine üstünlüğü, mehtaplı gecede ayın diğer sönük ışıklı yıldızların yanındaki parlaklığı gibidir, o kadar farklıdır.”

Zaten mehtaplı gecede yıldız bile görünmez kolay kolay. Tek tük ancak böyle çok parlak yıldızların birkaç tanesi görülür. Görülmez bile... O kadar farklıdır. Nerede o kıyıda köşede birazcık parıltısı, dikkatli bakarsan görünen yıldızın ışığı, nerede kame rin böyle göz dolduran büyük görünüşü. O kadar farklıdır alimin àbid üzerine üstünlüğü diye, bir başka benzetmeyi de anlatmış Peygamber ASS Efendimiz.

⁹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.341, no:3641; Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.341, no:3641; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.81, no:223; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V , s.196, no:21763; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.110, no:342; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.289, no:88; Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, c.II, s.262, no:1696, 1697; Taberânî, *Müsnedü'ş- Şâmiyyîn*, c.II, s.224, no:1231; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.I, s.398, no:368; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXV , s.247; İbn-i Ebî Şeybe, *Müsned*, c.I, s.51, no:47; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IX, s.45; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.129, no:4347; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.258, no:28746 ve s.275, no:28795; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.841, no:1848; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV , s.442, no:14686 ve c.XX, s.403, no:22469.

Diğer bir hadis-i şerife geçiyoruz. Bu da ilimle ilgili hadis-i şeriflerin sonuncusu:¹⁰

فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ سَبْعُونَ دَرَجَةً بَيْنَ كُلِّ
دَرَجَتَيْنِ حَضْرُ الْفَرَسِ السَّرِيعِ الْمُضْمَرِ مِائَةَ عَامٍ
وَذَلِكَ أَنَّ الشَّيْطَانَ يَدْعُ الْبِدْعَةَ لِلنَّاسِ فَيُبْصِرُهَا
الْعَالِمُ فَيَنْهَى عَنْهَا وَالْعَابِدُ مُقْبِلٌ عَلَى عِبَادَتِهِ لَا
يَتَوَجَّهُ لَهَا وَلَا يَعْرِفُهَا

(الديلمى عن ابن عمرو)

RE. 323/5 (*Fadlü'l-àlimi ale'l-àbidi seb'üne dereceten, beyne külli dereceteyni hadru'l-feresi's-serîi'l-mudmari miete âmin; ve zâlike, enne's-şeytâne yedau'l-bid'ate li'n-nâs, feyeburuhe'l-à limü, feyenhâ anhâ; ve'l-àbidü mukbilün alâ ibâdetihî, lâ yeteveccehu lehâ, ve lâ ya'rifuhâ.*) Sadaka rasûlü'llâh.

¹⁰ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.128, no:4345; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.314, no:28914; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XIV , s.442, no:14685.

Bakın, burada da meseleyi biraz daha açıklayıcı bir ifade kullanmış Peygamber Efendimiz:

(*Fadlû'l-àlimi ale'l-àbidi seb'îne dereceten*)
“Alimin àbid üzerine üstünlüğü yetmiş derecedir.” Ama nasıl derece bu? (*Bey ne külli dereceteyni*) “Her iki derecenin arasındaki mesafe o kadar yüksek, o kadar fazla, o kadar farklıdır ki, (*hadru'l-feresi's-serî'l- mudmar*) *mudmar* denilen güçlü kuvvetli, yerinde duramaz olan bir atın, yüz sene boyunca süratle koşmasıyla alacağı mesafe kadardır iki derecenin arası.”

Beslensin, güçlensin, kuvvetlensin, yerinde duramaz hale gelsin diye bir tarafa çekerlermiş atları, cihad vs. için hazırlarlarmış, besiyeye tâbi tutarlarmış. Böyle küheylan atlar vardır, kışner, yerinde duramaz, tepinir durur... Öyle bir yere çekilip de iyice bir bakım gören, güçlenen, kuvvetlenen ata *mudmar* deniliyor.

Öyle besiyeye çekilmiş bir küheylan atın, yüz sene hiç durmad an süratle koşmasıyla alacağı mesafe kadardır, her bir derece arası. Bunun gibi, yetmiş derece fark vardır alim ile àbid arasında...

(*Ve zâlike*) Bunun sebebini izah edici bir cümle olarak söylüyor Peygamber Efendimiz. Bu nedendir:

(*Inne's-şeytâne yedau'l-bid'ate li'n-nâs*)
“Şeytan insanların arasına bid'atı sokar, (*feyebsuruhe'l-àlim*) ama alim o bid'atı görür, (*feyenhâ anhâ*) ondan insanları men eder.”

“—Bu yeni çıkan hadise, bu yeni çıkan adet, bu yeni çıkan usül dinimizin aslından değildir. Şeytan bunu ortaya attı. Bu bir bid’attır, yanlış bir yoldur. Yapmayın, bu günahtır, dini tahriftir, Allah’ın sevmediği bir şeydir!” diye, alim insanları ikaz eder.

(*Ve’l-àbidü*) Ama àbid, (*mukbilün alâ ibâdetihî*) ibadetine yönelmiştir, köşesine çekilmiştir, ibadet etmekle meşguldür. (*Lâ yeteveccehu lehâ*) O bid’ata yönelmez, ondan haberi olmaz, o tarafa dönmez; (*ve lâ ya’rifuhâ*) onun bid’at olduğunu bile bilmez.”

İşte burada benim ilk önceki hadis-i şerifte verdiğim izahatı te’yid edici mâlûmat geldi. Demek ki, insanın alim olarak üstünlüğü, başkalarına dini doğru öğretmesinde, onları yanlış yola sapmaktan önlemesindeymiş. Bid’at çıktığı zaman, ikaz etmesindeymiş, insanları irşâd etmesindeymiş. Üstünlük bedavadan verilmiyor.

Bazı kimseler sanırlar ki, pek çok mesele öğrenirse insan, yerine kurulur, herkese fiyaka satar. “Ben şunu da biliyorum, şunu da biliyorum; sen ne biliyorsun?” gibilerden başkasına söz söylettirmez. Bu değil ilimden maksat.

Bak, insanları şerden döndürmek, insanlara hayrı ulaştırmak; ilimden maksat bu... O halde bir insan, ciltlerle kitap öğrense, okusa, çok geniş mâlûmatlı da olsa, bu bilgisini başkasına öğretmedikten sonra, bid’atlarla savaşmadıktan sonra, insanlar yanlış gittikleri zaman, yollarının önüne çıkıp da;

“—Bu gittiğiniz yol yanlıştır! Bu yol sizi Allah’ın rızasına götürmez, yanlış hareket ediyorsunuz!” diye cesaretle meseleyi söylemedikten sonra, insanlara hayrı öğretmedikten sonra o zaman alimliğın kıymeti olmuyor.

O zaman kıymeti yok. Kıymeti başka insanları hak yola irşad ettiği ölçüde oluyor.

Buradan da anlaşılıyor ki, alimden maksat, mürşiddir. Yâni, insanı hakka hidâyet eden, doğru yola, hak yola hidayeti için elinden tutan, doğru yolu gösteren kimse... Yoksa ciltlerle kitabı okuyup da, başkalarına fiyaka satan, koca kavuk saran, büyük cübbe giden —eski devir usulüyle veyahut şimdi de işte— isminin başına bir sürü unvanlar ekleyen insanlar diyelim; hayrı dokunuyor mu başkasına?

Koca profesör olmuş, bir asistan yetiştirmemiş! Olur mu! Mezara mı götüreceksin o bilgileri? Talebeye faydası yok... Olmaz! Başkasına öğrettiği zaman kıymeti oluyor.

Neyi öğrettiği zaman? Bid’ati zikrettiğine göre, dini öğrettiği zaman... Buradan da anlaşılıyor ki, alimden murat, insanlara hakkın yolunu gösteren kimsedir. Lalettayin bilgileri iyi bilen kimse demek değildir.

Şimdi tamamen anlaşmış olduk. Mühim olan insanın dinini, diyânetini güzel öğrenmesi ve Allah’a iyi kulluk etmesidir. Çünkü bu hayatın mânâsı zaten şudur:

Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ölümü, hayatı yaratmış; insanlar bu sahneye bir geliyor bir gidiyor. Bundan murat, insanların imtihana çekilmesidir. Burada Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne iyi kulluk eden, imtihanı kazanacaktır; gerisi kaybedecektir.

Yunus Emre'nin dediği gibi:

Mal da yalan, mülk de yalan;

Var biraz da sen oyalan!

Bütün gelmiş geçmiş insanların hepsi oyalandılar; kimisi en sonunda saçını başını yoldu, başını duvardan duvara çarptı. İstersen sen de oyalan, buyur, serbest.... Şeytan seni de aldatsın, dünya seni de aldatsın, buyur...

Hadi bakalım malını topla, eğlenmene bak, ömrünün sonune olacaksa işte o olacak. İmtihandır. Bu imtihanda insan, Allah'a en iyi kulluk etmeyi hedef alacak, onun için çalışacak:

“—Ben nasıl yaparsam bu imtihanda en yüksek notu alırım? Nasıl yaparsam Allah beni en çok sever?” diye, bütün zekâsını ona sarf edecek.

E sarf etmiyor... Kendisi bilir. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kâinâta ihtiyacı yok. Değil ki aciz naçiz bir kula, aciz naçiz bir kulun, kesirli, kusurlu, eciş bücüş ibadetine ihtiyacı olsun... Asla ihtiyacı yok! İhtiyacı olan biziz, muhtaç olan biziz, fakir olan biziz.

أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

(الفاطر: ١٥)

(*Entümü'l-fukarâu ila'llahi va'llâhu hüve'l-ganiyyü'l-hamîd*) [Allah'a muhtaç olan sizsiniz. Zengin ve övülmeye lâyık olan ancak odur.] (Fâtır, 35/15)

Kâinâttan müstağnî Allah-u Teâlâ Hazretleri. Biz ne kadar güzel kulluk edersek, kendimize faydamız olacak.

Bütün iş bu olduğu için, işin özü bu olduğu için, insan onun esbâbını öğrenmeye çalışacak.

“—Nereden öğreneyim hocam? Tamam, kabul ettim ki bunu öğrenmem lâzım, anladım. Nereden öğreneyim? Teknik üniversiteden mi öğreneyim, Fen fakültesinden mi öğreneyim, Edebiyat fakültesinden mi öğreneyim, Tıp fakültesinden mi öğreneyim?”

İşte o zaman asıl soruya geliyor. Maalesef hayatın gayesi bu olduğu halde, ahiretin saadeti buna bağlı olduğu halde , bunun doğru düzgün bir mektebi yok işte... İşin en acı tarafı, en zor tarafı, en müşkül tarafı bu...

Hatta bunu öğretmenin birçok müşkülleri de var, birçok bel âlî tarafları da var. Sen misin öğreten... Bir sürü hasım çıkar. Faiz haramdır dersin, bütün bankalar karşına dizilir. İçki haramdır dersin, bütün içki fabrikaları aleyhinde başlarlar aleyhinde kampanya yapmağa...

Allah-u Teâlâ Hazretleri, hakkı hak olarak görüp tâbi olmak nasib etsin... Hak yolu bilen kimseleri de te'yid, takviye eylesin, gayret kuvvet versin... Dünya ehli, ciğeri beş para etmez insanların karşısında, o muhterem kimseleri hor zelil etmesin...

e. Kur'an'ı Bakarak Okuyanın Fazileti

Şimdi mevzû değişti, geldi Kur'an-ı Kerim okumağa. Bu hadis-i şerifte Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹¹

فَضْلُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ نَظْرًا عَلَى مَنْ يَقْرَأُهُ ظَاهِرًا
كَفَضْلِ الْفَرِيضَةِ عَلَى النَّافِلَةِ

(أبى عبيد فى فضائله عن بعض الصحابة)

RE. 323/6 (*Fadlu kırâati'l-kur'âni nazaran alâ men y a krauhû zâhiren, kefadli'l-farîdati ale'n-nâfileh*) “Kur'an-ı Kerim'i bakarak okuyan kimsenin ezberden okuyan kimseye göre fazileti, sahip olduğu derece, sevap, onun üstünlüğü; yâni önünde mushaf yok, sayfalar açılmış değil, ezbere okuyan kimseye göre, kitabı açıp da baka baka okuyan kimsenin üstünlüğü, farzın nafîle ibadete üstünlüğü gibidir.”

Farz dururken nafîle ibadet yapılır mı? Farz önemli. Farzı yapmadığı zaman insan mesul olur. Nafileyi yaptığı zaman derece alır, sevap alır ama, farzı yapmadığı zaman cehennemi boylar insan. Hesabı var, mes'uliyeti var, isyan olur yapmadığı zaman insan. Farzın üstünlüğü, farîzanın, boyun borcu olan bir şeyin, yaparsa ecir kazanabileceği serbest bir ibadete olan üstünlüğü gibidir.

¹¹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.127, no:4342; bazı ashabdan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.802, no:2302; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV , s.453; no:14709.

Bundan ne ders çıkıyor? Bundan çıkan ders; mushaf-ı şerîfi açıp da mümkün olduğu kadar yüzüne baka baka okumaktır. Çünkü insan böyle yaptıkça yanılma ihtimali de az olur.

Eski müftü efendi Ömer Nasuhî Bilmen Hoca'yı anlatırlar. Allah rahmet eylesin... Kendisine bir mesele sormağa geldiği zaman –Bekir Haki hoca da öyle yaparmış:

“–Dur bakalım bizim kitap ne diyor?” dermiş.

Deryâ gibi kendisi, bilgisi zaten var o meselede ama, alırmış kitabı, önüne açarmış, oradan okurmuş. Gelen kimse, fetvâ so ran kimse de mutmain oluyor. Kitaptan okudu, kendi aklından söylemedi diye mutmain olur.

Onun için, bakarak okumanın pek çok faydası var. Neden? Akıldan okuyan sadece hafızasını kullanıyor. Bakarak okuyan, gözünü de ibadete iştirak ettiriyor. İki âzâ ile yapılan ibadette daha üstünlük oluyor; bir.

İkincisi: Ezbere okuduğunuz zamanı düşünün... Ezbere okuduğu zaman insan, birisi bir laf katıştırırsa, kaçırır. Gözünü kapatır, hızlı hızlı okur. Hızlı hızlı okuyunca mânâyâ bakmak, mânâyâ riâyet etmek daha da zorlaşır. Çünkü mânâyâ riâyet edeyim, acaba orada ne diyor filan diye orada tefekküre d aldı mı , okuyuşunda şaşırma başlar. Ama, önünde açık oldu mu mushaf-ı şerîf, ayet-i kerimeyi okur, gözünü kapatır, mânâyı düşünür. Ağlayacaksa ağlar, yalvaracaksa yalvarır, Allah'a ilticâ edecekse ilticâ eder, bir şey isteyecekse ister... Hepsi mümkün. Yâni şaşırma ihtimali yok. Onun için,

Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okumak daha uygun.

Diğer hadis-i şerife geçiyoruz:

f. Kur'an'ın Diğer Sözlere Üstünlüğü

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹²

فَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَى سَائِرِ الْكَلِمِ كَفَضْلِ الرَّحْمَنِ
عَلَى سَائِرِ خَلْقِهِ

(ع. فى معجمه، هب. عن أبى هريرة)

RE. 323/7 (*Fadlü'l-kur'âni alâ sâiri'l-keîâm, kefadli'r-rahmâni alâ sâiri halkıhî*) “Kur'an-ı Kerim'in başka sözlere üstünlüğü, Rahmân Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sair mahlukata üstünlüğü gibidir.”

Kur'an-ı Kerim Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kelâmıdır. Onunla hiçbir kitap boy ölçüşebilir mi? Biz derse başlarken nasıl başlıyoruz:

أَلَا إِنَّ أَفْضَلَ الْكِتَابِ كِتَابُ اللَّهِ

(*Elâ inne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh*) “Gözünüzü açın, âgâh ve mütenebbih olun ki, kitapların en üstünü Allah'ın kitabıdır.” diyoruz ama bir kulağımızdan giriyor, öbür kulağımızdan çıkıyor.

Dost acı söylemiş, düşman güldürürmüş... Bu derse kaç senedir... Ben de gelirim. Yâni, Hocamız'ı dinlemek için ben de gelirdim. (*Efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh*) sözünü ben de yirmi senedir, otuz senedir duyarım; “Allah'ın kitabı kitapların en üstünüdür.” diye.

Okumak için ne yaptık, ezberlemek için ne yaptık, mânâsına vakıf olmak için ne yaptık, mânâsını hayatımızda tatbik etmek için ne yaptık? Şimdi ben acı söyleyeyim ki, kıyamette hesaba çekildiği zaman insan; o zaman zaten pişmanlık fayda vermeyecek. Bir hesaba çekelim kendimizi!

Kur'an-ı Kerim'e hizmetimiz çok az. Kur'an-ı Kerim'e harcadığımız vakit çok az. Sanıyoruz ki Kur'an-ı Kerim'i açtığımız zaman, okuduğumuz zaman iş bitiyor.

Kur'an-ı Kerim bizim her şeyimiz. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin keliması. Başka hiçbir kelam ile kıyaslanamaz. Kaç tane romanı, kaç tane kitabı okudun devirdin, bitirdin de, Kur'an-ı Kerim'i baştan sona bir okudun mu? Çok kimse okumamıştır. Yâni Kur'an-ı Kerim'in başından sona mealini okumuş insan, şu ellerimin parmakları sayısından öteye gitmez pek çok toplulukta... Baştan sona okuyacak, anlamadığı yeri tahkik edecek, inceleyecek. Ondandır, hepsine eyvallah diyecek, hayatını o na göre tanzim edecek. Ondandır, has müslüman olacak.

Libya'ya Kur'an-ı Kerim yarışmasına gittik, adamlar Kur'an diyorlar, başka bir şey demiyorlar. Her yere yazmışlar:

¹² Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.353, no:2015; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c. V, s.106; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.404, no:2208; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.48, no:1218; Dâra Kutnî, *İlel*, c.XI, s.28, no:2099; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.431, no:884; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.802, no:2301; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XIV, s.445, no:14693.

“—Kur’an-ı Kerim bizim her şeyimizdir.” bilmem şudur, budur filan diye.

Eh, tatbik ediyor mu, etmiyor mu? Allah tatbik etmeyi nasib etsin... Yâni, Kur’an-ı Kerim’e ne kadar ihtimam etsek, o kadar iyi.

Şimdi diyelim ki bizim mânevî mertebemiz yükseldi, gözümüzden perde açıldı, Allah’ın veli kulları arasına girdik, yüksek bir kimse olduk... Yükseldik, yükseldik, yükseldik... Sonunda yapacağımız iş nedir, biliyor musunuz? Kur’an-ı Kerim’i zevkle, lezzetle, mânâsını yudum yudum yudumlayarak okumaktır. Allah’ın en yüksek kullarının en güzel ibadetleri, en tatlı ibadetleri odur. İnsan ne kadar hürmet ederse, ne kadar üzerinde çalışırsa, o kadar hayrını görür.

Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur’an-ı Kerim’in kadr ü kıymetini bilmeyi nasib etsin... Kur’an-ı Kerim’i öğrenmeyi, okumasını öğrenmeyi nasib etsin... Kur’an-ı Kerim’in içindeki ahkâmı hayatımıza sindirmeyi cümlemize nasib eylesin... Evlerimizdeki Kur’an-ı Kerim’leri bizden davacı eylesin... Kur’an-ı Kerim bizlere şefaathçi olsun inşaallah! Yâ Rabbi, beni okudu, bana riâyet etti diye şefaathçi olsun... Kabirde yoldaşımız olsun... Sıratında, yıldırım gibi geçmemize yardımcı olsun... Cennete delilimiz olsun inşaallah!.

g. Cenazenin Ardından Yürünmesi

“Cenazenin önünden mi, arkasından mı gidilecek?” diye bir mesele vardır. Bu hususta Hazret-i Ali Efendimiz’den rivâyet edildiğine göre, Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:¹³

فَضْلُ الْمَاشِي خَلْفَ الْجَنَازَةِ عَلَى الْمَاشِي أَمَامَهَا
كَفَضْلِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى التَّطَوُّعِ

(أبو الشيخ عن علي)

RE. 323/8 (*Fadlû'l-mâşî halfe'l-cenâzeti ale'l-mâşî emâmehâ, kefadli's-salâti'l-mektûbetü ale't-tatavvu'*) “Cenazenin arkasından giden, yürüyen kimsenin, cenazenin önünden giden kimseye göre fazileti, ona üstünlüğü, farz namazın nafil namaza üstünlüğü gibidir.” Demek ki, cenazenin arkasından gitmek daha uygun oluyor.

Bizim Hanefî mezhebimizin görüşü de böyledir. Yâni biz cenazenin arkasından gitmenin daha faziletli olduğunu bu hadis-i şerife ve buna benzer hadislere dayanarak kabul etmişiz.

İmâm Şâfiî Hazretleri de, önden gitmek iyidir demiş. Nedendemiş? “Çünkü biz şefaathçi olarak gidiyoruz, şefaathçi de önden gider. Onu arkasında bırakır.” gibi sözler söylemiş. Eh hepsinden Allah râzı olsun...

Bir de fıkrası var: Nasreddin Hoca'ya sormuşlar:

¹³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.122, no:4332; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd- Duafâ*, c.V I, s.448, no:1930; Hz. Ali RA'dan.

Câmiu'l-Ehâdîs, c.XIV, s.447, no:14696.

“—Hocam, tabutun önünden mi gidelim, arkasından mı gidelim?” diye;

“—İçinde gitmeyin de, neresinden giderseniz gidin!” demiş ama, bir latîfe tabii.

Nasıl olsa, bir gün gelip o tabutun içinde bizi de götürecekler. Allah, iman-ı kâmil ile emanetimizi teslim edip, Allah’ın sevdiği, râzı olduğu bir kul olarak huzuruna çıkmayı cümlemize nasib eylesin...

h. Namazın Evvel Vaktinde Kılınması

Bu hadis-i şerif, namazın ne zaman kılınacağıyla ilgili bir hadis-i şeriftir. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:¹⁴

فَضْلُ الْوَقْتِ الْأَوَّلِ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَى الْوَقْتِ الْآخِرِ
كَفَضْلِ الْآخِرَةِ عَلَى الدُّنْيَا

(أبو الشيخ عن ابن عمر)

RE. 323/9 (*Fadlü’l-vakti’l-evveli mine’s-salâti ale’l-vakti’l-âhiri, kefadli’l-âhireti ale’d-dünyâ*)

“Namazın ilk vaktinde kılınması, evvel vaktinde kılınması, son vakitte kılınmasına göre, ahiretin dünyaya üstünlüğü kadar farklıdır. Ahiret dünyadan ne kadar üstünse; ilk vakitte kılmak, son vakte tehir etmekten o kadar üstündür.”

Bundan çıkan ders nedir: Namazları ilk vaktinde kılmaya çalışmak lâzım!

¹⁴ Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.III, s.131, no:4353; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.V II, s.577, no:19266; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XIV , s.448, no:14697.

Çünkü şeytan, biraz kavî müslüman görürse:

“—Kılma namazı!” diyor; doğrudan doğruya dobra dobra, isyana çekmek istiyor.

“—Yok, kılacağım.” dediği zaman:

“—Pekiyi, kıl ama biraz tehir et de, sonra kılar-sın!” der, aldatmanın yolunu öyle bulur yâni.

Tehir ettikten sonra da, başına müşteri gönderir, iş gönderir, meşguliyet gönderir, bilmem ne filan... Saate bir bakar, ooo, beş buçuk olmuş..

“—Eyvah! Öğle namazını ben kılmamıştım.” der.

İş işten geçti, aldattı şeytan işte... Tehir etmek suretiyle aldatır.

Onun için, evvel vaktinde kılmak üstün. İlk vaktinde hele cemaate, camiye gelerek kılmak daha güzel! Hele hele camiye ezan okunmadan gelmek, daha güzel! Ezan okunmadan evvel gelip de biraz zikir ü tesbih etmek, ezanı camide dinlemek daha güzel.

i. Mescide Yakın Evin Üstünlüğü

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁵

فَضْلُ الدَّارِ الْقَرِيبَةِ مِنَ الْمَسْجِدِ عَلَى الدَّارِ
الشَّاسِعَةِ كَفَضْلِ الْغَازِي عَلَى الْقَاعِدِ

(حم. عن حذيفة)

¹⁵Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.387, no:23335, 23433; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.131, no:4354; Huzeyfe ibn-i Yemân RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.II, s.124, no:1985; *Kenzü'l-Ummâl*, c.V II, s.1103, no:20723; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.440, no:14681.

RE. 323/10 (*Fadlû'd-dâri'l-karîbeti mine'l-mescidi ale'd-dâri's- şâsiati, kefadli'l-gâzî ale'l-kàid*)
“Mescide yakın olan evin uzak olan eve üstünlüğü, gâzinin oturan insana üstünlüğü gibidir.”

Gâzi, Allah yolunda cihada giden, harb meydanına giden kimse. Oturan? Cihada gitmemiş, olduğu yerde oturuyor. İkisi de müslüman ama birisi oturuyor, birisi Allah yolunda savaşmakta. Evi yakın oldu mu camiye, o yakın evin üstünlüğü, uzak evin durumuna göre gazinin oturana üstünlüğü gibidir diyor. Demek ki mescidlere yakın olmakta faydalar var. Çünkü insan ezanı d uyar, vaktinde camiye yetişebilir, tembellikle şeytan onun yoluna alıkoymaz, cemaatle namazı kılar, büyük hayırlara nail olur. Ama uzakta olduğu halde de yine azmedip şeytanın belini kırıp da, nefse uymayıp da uzun yola rağmen yürüyüp gelirse tabii her attığı adımda bir günahı affoluyor, kendisine bir derece ve riliyor, büyük hayırlara nail ve mazhar oluyor.

j. Peygamber SAS Efendimiz'in Üstünlüğü

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁶

¹⁶ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V II, s.49, no:6816; Taberânî, *Müsnedü's- Şâmiyyîn*, c.IV, s.18, no:2607; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V III, s.69, no:4144; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.IV, s.22, no:819-821; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.124, no:4335; Ebû Bekir el-İsmâilî, *Mu'cemü'l-Esâmî*, c.I, s.421, no:259; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.V III, s.482, no:14008; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XI, s.547, no:31935, 32076; İbnü'l-Cevzî, *İlel*, c.I, s.175, no:268; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV ,s.457, no:14721.

فَضَلْتُ عَلَى النَّاسِ بِأَرْبَعٍ بِالسَّخَاءِ وَالشَّجَاعَةِ وَكثْرَةِ الْجِمَاعِ وَشِدَّةِ الْبَطْشِ

(طس. والإسماعيلي في معجمه عن أنس)

RE. 323/11 (*Faddiltü ale'n-nâsi bi-erbain: Bi's-sahâi, ve's- şecâati, ve kesreti'l-cimâi, ve şiddeti'l-batş*) [İnsanlara dört bakımdan üstün kıldım: Cömertlik, şecaat, çok cima yapma gücü ve harpte düşmanla savaşmak kuvveti.]

Peygamber SAS Efendimiz'in bu ve bundan sonra üç hadis-i şerifi var. Peygamber Efendimiz başka peygamberlerden bazı bakımlardan üstün kılınmış. Bu hadis-i şeriflerde, Peygamber Efendimiz onları bize bildiriyor.

Birisinde altı bakımdan üstün kıldığını söylemiş, birisinde beş, birisinde dört... Bu nedendir diye ulemanın mütalaalarını okudum. Diyorlar ki: Zamanın farklılığından. İlk önce dört dedi, çünkü o zaman öyleydi. Ondan sonra, başka bakımdan da üstün kılındı, o zaman beş dedi. Ondan sonra, daha sonraki bir zamand a konuştuğu zaman da Allah başka bir lütuf da ihsân etmişti, o zaman öyle dedi diye izahını yapıyorlar.

Şimdi ben altı taneliğin izahını yapıyorum:¹⁷

¹⁷ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.371, no:523; Tirmizî, *Sünen*, c. IV , s.123, no:1553; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.411, no:9326; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.V I, s.87, no:2313; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.377, no:6491; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.433, no:4063; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.330, no:1169; Deylemî, *Müsnedü'l- Firdevs*, c.III, s.123, no:4334; Tahavî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.III, s.13, no:855; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.546, no:31932; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV , s.456, no:14720.

فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بِسِتِّ أُعْطِيتُ جَوَامِعَ
الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ
وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ طَهُورًا وَمَسْجِدًا وَأُرْسِلْتُ إِلَى
الْخَلْقِ كَافَّةً وَخُتِمَ بِي النَّبِيُّونَ

(م.ت. عن أبي هريرة)

RE. 323/12 (*Faddiltü ale'l-enbiyâi bi-sittin*)

“Ben diğer peygamberlere altı bakımdan üstün kılındım.” diyor Peygamber Efendimiz. Kim üstün kılan? Allah-u Teâlâ Hazretleri.

Daha önceki bir hadis-i şerifte geçmişti. Peygamber Efendimiz kendisiyle ilgili durumları bildiriyor, diyor ki meselâ:

“—Ben Ademoğlunun en şerefli siyim; (ve *lâ fahre*) diyor, övünmek yok. Allah beni böyle kıldı, böyle kıldığını da bildirme mi söyledi. Övünmek yok ama durum budur.” diye söylüyor.

Burada da onun gibi;

“—Ben altı bakımdan üstün kılındım peygamberlere.” buyuruyor.

1. (*U'ttîtü cevâmia'l-kelim*) Bir sözü yok ama ben hatırd a kalsın diye 1 sayısını ekliyorum. Hadis-i şerifin içinde böyle numaralama yok. “Bana *cevâmiü'l-kelim* verildi.”

Cevâmiü'l-kelim ne demek? Sözü n birçok mânâyı sinesinde toplamış olan şümüllü, engin mânâlı olanları. “Bana bu tarzda sö z söyleme kabiliyeti ihsân olundu.” diyor Peygamber Efendimiz.

Hakikaten de, bunca zamandır Peygamber Efendimiz'in hadis- i şeriflerini şu kürsüden dinlersiniz, her birisi bir incidir, bir mercandır, bir elmadır... Fevkalâde güzel mânâyı, fevkalâde latîf bir şekilde, kısaca ifade etmiştir. Peygamber Efendimiz'e mahsus bir husus bu:¹⁸

أَنَا أَفْصَحُ الْعَرَبِ

(*Ene efsahü'l-arabi*) [Ben Arapların en fasih konuşanıyım.] Arabın en fesahatlisiydi Peygamber Efendimiz. Araplar şaşırırlardı, Peygamber Efendimiz'e gelip,

“—Yâ Rasûlüllah! Biz de seninle beraber yetiştik ama, senin bu söylediğin sözleri hiç duymamıştık” derlerdi, hayret e derlerdi yâni.

Son derece tatlı, açık seçik konuşurdu, son derece zarif konuşurdu, son derece mânâlı konuşurdu. Sözlerinin her birisi olgun, derin mânâlı idi.

Az söz ile çok mânâlı, çok derin, çok latîf bir şekilde sözü söylemek kabiliyeti verildi. Birisi bu.

2. (*Ve nusırtü bi'r-ru'bi*) “Ben korku ile takviye olundum, nusret olundum.”

Bunun da izah edilmesi lâzım. Ne demek korku ile takviye olunmak? Peygamber SAS Efendimiz'in düşmanları, Peygamber Efendimiz'den daha bir aylık mesafedeyken onun korkusundan titremeğe başlardı.

¹⁸ *İbn-i Asâkir*, c.IV , s.7; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.201, no:609.

Başka bir hadis-i şerifte buyruluyor ki:¹⁹

نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ يُرْعَبُ مِنِّي عَدُوِّي عَلَى مَسِيرَةِ شَهْرٍ

(طب. عن ابن عمر)

(*Nusirtü bi'r-ru'bi, yur'abü minnî adüvvî alâ mesîreti şehrin*) [Ben korku ile takviye olundum, yardım olundum; bir aylık mesafedeki düşmanım benden korkardı.]

Peygamber Efendimiz'e Allah-u Teâlâ Hazretleri öyle bir hassa vermiş ki, bir aylık mesafedeki düşmanının kalbine Peygamber Efendimiz'in heybeti, korkusu tesir ederdi ve onu titretirdi.

“—Bu heybet, bu korkutma hali, Rasûlüllah'ın yolunda giden insanlarda da vardır.” diye söylüyor kitaplar. Yâni, Peygamber Efendimiz'e hakkıyla vâris olmuş kimselerde de o heybet vardır, o korkutma hali vardır.

¹⁹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V , s.145, no:21337, 21352; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.295, no:2467; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XIV , s.375, no:6462; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.460, no:3587; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V I, s.304, no:31650; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.277; Ebû Zerri'l-Gıfârî RA'dan.

Dârimî, *Sünen*, c.I, s.374, no:1389; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.73, no:11085; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.413, no:13522; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.377, no:1068; Mücâhid Rh.A'ten.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.589, no:1409; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XI, s.590, no:32061, 32064; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.V, s.73, no:3762.

Ümmet Rasûlüllah'ın yolundan ayrıldıktan sonra, düşmanların gözündeki, kalbindeki o korku alınacak. Ahir zamanda, düşmanlar müslümanlardan korkmamağa başlayacaklar.

Şimdi nasıl durum? Şimdi ne o, ne o... Yâni bir taraftan korkuyorlar, ödleri patlıyor, müslümanlar kalkınacak diye ödleri patlıyor. Yâni vurdular yere, seksen tane hançer sapladılar, hâlâ ölüsünden korkuyorlar müslümanların. Aman kalkar da ge ne bir höd derse kaçacak delik arayacaklar. Gene korkuyorlar. Demek ki iman var. Bir zaman gelecek, hiç korkmayacaklar demek ki, hiç iman kalmayacak.

Hakikaten de öyledir. Evelallah, altından girer üstünden çıkarız. Çünkü onların bütün gayeleri yaşamak... Bizim gayemiz de, Allah'a kul olmak; Allah'ın öl dediği yerde ölmek, kal dediği yerde kalmak... Bizimle başa çıkmaları mümkün değil. Ne Kore'de başa çıkabildiler, ne Kıbrıs'ta başa çıkabildiler. Kayayı delmişler, yedi kat korugan yapmışlar, içinde buzdolabı var, cephane ağzına kadar dolu, en modern silahlar var; kullanamadılar. Neden? Allah Allah diye Mehmetçik geldi de ondan. Allah diye geldi! Ölümden korkmuyor ki!

Mektup yazmış, tüyleri diken diken oluyor insanın. Bizim yedek subaylardan birisi mektup yazmış, Antepliymiş galiba kardeşimiz. Allah şefaatine nail etsin... Şehid oldu. Demiş ki anasına babasına yazdığı mektupta, evli, çoluk çocuğu da var:

“—Ben pek çok kimseye kolay kolay nasib olmayacak bir nimete erdim. Kıbrıs’a savaşmağa gidiyorum, ben öldükten so nra çoluğuma çocuğuma şöyle bakın!” filan diye mektubu yazmış, öyle gitmiş.

E böyle, ölmeyi şeref bilerek gidiyor bizim askerimiz. Bu dinden korkmaz mı kâfir? Ödü patlıyor. Yâni, müslümanlığı nerede görse hileyle, hud’ayla boğmağa çalışıyor. Çünkü müslümanın cihad ruhu kadar, ölümden korkmaması kadar o nun pes dediği bir şey yok.

Kur’an-ı Kerim’i eline almış başvekilleri, meclislerinde diyor ki:

Kur’an-ı Kerim’i eline almış başvekilleri, meclislerinde diyor

“—Bu Kur’an müslümanların elinde oldukça, onlara bir şey yapamazsınız. Bundan uzaklaştırın, bundan soğutun, bunu öğrettirmeyin!” diyor.

Bunu öğrettiniz mi;

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

(التوبة: ١١١)

(*Inna’llahe’şterâ mine’l-mü’minîne enfüsehüm ve emvâlehüm bi enne lehümü’l-cenneh*)

“Allah-u Teâlâ Hazretleri, cennet mukabilinde müslümanlardan canlarını mallarını satın aldı.”

(Tevbe, 9/111) Yâni, “Canınızı, malınızı verin; Allah yolunda çarpışın!” diyor ayet-i kerimeler.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ
وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ

(النساء: ٩٥)

(*Lâ yestevi'l-kàidûne mine'l-mü'minîne gay-ra ùli'd-darari ve'l- mücâhidûne fî sebîli'llahi bi-emvâlihîm ve enfûsihi.*) “Allah yolunda canlarıyla, mallarıyla çarpışan müslümanlarla, oturan müslümanlar bir olmaz.” diyor. (Nisâ, 4/95)

Allah-u Teâlâ Hazretleri yolunda şehid olan kimseler, o kadar memnun olacaklar ki şehidliklerinden, hiç bir kimse ahirete gittikten sonra dünyaya gelmeyi istemeyeceği halde, şehidler dünyaya gelmeyi isteyecekler. Neden? Bir kere daha Allah yolunda şehid olalım diye. Hiç kimse istemeyecek. Ahiretin o nimetini gören bu dünyaya bakar mı, şu çirkefe? Bakmaz. Şehidler isteyecek, “Bir daha gideyim de, bir daha şehid olayım!” diye.

E bu hadis-i şerifleri, bu ayet-i kerimeleri okuyan bir müslümanın karşısında kimse duramaz. Bir tanesi duman attırır ortalığa. İşte Peygamber Efendimiz de, böyle düşmanına korku vermekle takviye olunmuş.

Allah yolunda gidenlere de, Allah bu özelliği vermiştir. Allah bizi, onun yolundan ayrılmak zilletine düşürmesin... Bizim çektiğimiz sıkıntı kendimizden. Biz Allah'ın yolundan ayrıldık da, çektiğimiz ondan; başka bir şeyden değil.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizim ecdadımıza bu toprakları nasib etmiş. Şu İstanbul Bizanslılarınken, bize nasib etmiş. Neden? Ecdadımız burada safâ sürmeğe gelmedi. Ecdadımız, “Boğazın manzarası çok güzel, havası güzel, çamlık, yeşillik, önünden şırıl şırıl boğaz akıyor, çok güzel bir yer, gideyim de şurayı kazanayım, fethedeyim!” diye gelmedi. Buraya ölmeğe geldi. Boynuna, başına kefenini sarıp geldi. Allah yolunda şehid olmağa geldi.

3. (*Ve uhillet liye'l-ganâim*) [Ganimetler benim için helâl kılındı.]

4. (*Ve cuilet liye'l-ardu tahûran ve mesciden*) [Toprak bana temiz ve temizleyici kılındı ve yeryüzü mescid kılındı.]

5. (*Ve ürsiltü ile'l-halkı kâffeten*) [Ben bütün halka, bütün insanlara peygamber gönderildim.]

(*Ve hutime biye'n-nebiyyûn*) “Benimle peygamberler sona erdirildi, ben sonuncusuyum.” diyor Peygamber Efendimiz. Başka peygamber gelmeyecek!

Bu hususta da bazı desiseler çeviren, dolambaçlı işler yapan, dolaplar çeviren insanlar vardır. “Peygamber Efendimiz’den sonra peygamberlik kesildi de, rasüllük devam ediyor da, bilmem ne...” filan diye sahte herifler çıkmıştır İran’da vs.de filan... Yeni birtakım dinler ortaya çıkartmağa çalışmışlardır. Hepsi, müslümanı dininden uzaklaştırmak için, Avrupalıların uydurduğu tuzaklardır, hilelerdir. Adamlara parayı veriyorlar, sen şu rolü oynayacaksın diye... Ama Peygamber Efendimiz’den sonra ne peygamber gelecek, ne rasül gelecek, ne nebî gelecek, ne de bir vahiy bahis konusu.

Nasıl olacak? Allah-u Teâlâ Hazretleri, Peygamber Efendimiz'in ümmetine ilham ile yardım edecek. Yâni ümmetin alimlerine, faziletlerine, kâmillerine ilham ile yardım edecek. Peygamber Efendimiz'den sonra peygamberlik yok. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin, Peygamber Efendimiz'in bereketiyle verdiği basiret var, ilham var. O nur ile, Ümmet-i Muhammed, insanlar kıyamete kadar irşad olunacak. Yâni, Peygamber Efendimiz'in şeriatı, din-i İslâm'ın ahkâmı kıyamete kadar yetecek.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, cümlemizi içinde bulunduğu iman nimetinin, İslâm nimetinin kadr ü kıymetini bilen akıllı, şuurlu kimseler eylesin... Şu hayatı, şu müslümanlığı taklîdî bir şekilde, böyle şuursuzca, gevşek bir şekilde, atadan anadan gördü diye yapmayı; şuurlu, idrak içinde, akıyla, zekâsıyla yapan, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rızasını bütün akıl gücüyle arayıp da, onu bulup da, ona göre hayatını tanzim eden bahtiyârlardan eylesin cümlemizi...

Fâtiha-i şerife mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

24. 01. 1982 - İskenderpaşa Cami

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü